

Zviedru bērnu psihiatrs:

"Tā mēs izaudzinām bezkaunīgus neliešus" .

februāris 2019 mammamunteti.lv

Zviedrijā atzīts bērnu psihiatrs, vairāku grāmatu autors, 6 bērnu tēvs Deivids Eberhards intervijā Vācijas laikrakstam "Die Zeit" stāsta par bērnu audzināšanas izaicinājumiem mūsdienās un pārāk liberālās audzināšanas postošajām sekām, kuras izjūtam jau tagad.

Kad Jūs pēdējo reizi bijāt kopā ar saviem bērniem restorānā?

Pavisam nesen. Kāpēc tāds jautājums?

Arvien biežāk sabiedrībā var dzirdēt nepatiku par to, ka bērni publiskās vietās neprot uzvesties. Ir kafejnīcas, kurās ir liegta ieeja ar maziem bērniem. Tas notiek pat Zviedrijā, kuru uzskata par bērniem īpaši draudzīgu valsti.

Ļoti labi saprotu, par ko Jūs runājat. Vienmēr ir kāds bērns, kas taisa traci, kliedz, izlej dzērienus, skraida apkārt, ziemā virina durvis, ielaižot omulīgajās telpās aukstu gaisu... Vecāki atrodas turpat līdzās, bet pat neuzskata par vajadzīgu iejaukties šādas situācijas risināšanā.

Bet kāpēc pārējie pieaugušie, kas atrodas turpat līdzās, neiejaucas un nepasaka, ka šādi uzvesties nav pieļaujami?

Nevienam nav drosmes. Vecākiem ir ļoti nepatīkami, ja kāds kritizē viņu bērnus. Agrāk pasaule bija pieaugušo cilvēku pasaule. Visiem pieaugušajiem kopumā bija vienota izpratne, ko nozīmē audzināšana, kādas vērtības un uzvedība ir jāieaudzina bērnos. Ja bērns neprata uzvesties, viņam strikti norādīja, ka tā darīt nedrīkst. Mūsdienās šādu vienotu uzskatu vairs nav.

Jūsu grāmatā "Bērni pie varas" apgalvots, ka mūsdienās populārā liberālā audzināšana ir izgāzusies. Kāpēc?

Tāpēc, ka vecāki paši vairs nerīkojas kā atbildīgi vecāki. Populārs ir viedoklis, ka vecākiem ir jābūt kā labiem draugiem saviem bērniem. Viņi noliek sevi it kā vienā atbildības līmenī ar saviem bērniem, baidās iebilst viņiem, nevēlas pieņemt vajadzīgus, bet nepopulārus lēmumus. Grib radīt iespaidu, ka ir tādi paši bezrūpīgi un mūsdienīgi jaunieši kā viņu bērni. Šobrīd mūsu sabiedrībā ir ļoti daudz faktiski nepieaugušu pusaudžu.

Vai tiešām Jūs uzskatāt, ka vecāki ļauj bērniem ietekmēt lēmumus par to, kā ģimene pavadīs brīvo laiku, kurp dosies atpūsties brīvdienās un atvaļinājumā? Ko skatīsies pa televizoru un ko ēdīs?

Vai tad nebūs daudz tādu vecāki, kas sevi neatpazīs šajā aprakstā? Vecāki ļoti nelabprāt iesaistās savu bērnu audzināšanā, bet vienlaikus nevēlas arī par to runāt ar kādu. Publiski apspriest savas audzināšanas neveiksmes nav viegli, tāpēc biežāk ir pozīcija "Ar mums viss kārtībā!"

Populārs ir viedoklis, ka vecākiem ir jābūt kā labiem draugiem saviem bērniem. Viņi noliek sevi it kā vienā atbildības līmenī ar saviem bērniem, baidās iebilst viņiem, nevēlas pieņemt vajadzīgus, bet nepopulārus lēmumus

Tajā pašā laikā viņus moka sirdsapziņas pārmetumi, jo viņi labi saprot, ka daudzas lietas dara nepareizi. Viņi atnāk mājās pēc darba noguruši, un dara to, ko vēlas bērns, jo pieaugušajiem vairs nav spēka pretstāvēt bērnam. Palikt pie saviem audzināšanas principiem, diskutēt, cīnīties...

Vecāki ļauj bērniem pavadīt laiku pie televizora vai ekrānierīcēs, lai pašiem būtu laiks kaut nedaudz atpūsties. Toties savus atvaļinājuma plānus pieaugušie pakārto bērnu vajadzībām, vispirms domājot, vai bērniem tur būs ko darīt, vai viņi būs nodarbināti. Ja ne bērnu vēlmes, tad pieaugušie labprāt atpūstos pavisam citādāk.

Nesaku, ka tas ir nepareizi, tikai gribu parādīt, ka vecāku dzīvei nebūtu jāgriežas tikai ap bērnu interesēm, vēlmēm un vajadzībām. Nav nekādu zinātnisku pierādījumu, ka šāda pieeja padarīs bērnus laimīgākus un veiksmīgākus.

Jums ir seši bērni. Kas ģimenē nosaka noteikumus?

Es.

Nekādas demokrātijas?

Es vispār neuzskatu, ka ģimene ir demokrātiska institūcija. Attiecības starp bērniem un pieaugušajiem vienmēr būs asimetriskas. Viens būs skolotājs, otrs – māceklis.

Vecākiem ir lielāka dzīves pieredze, viņi objektīvi var labāk novērtēt situāciju, viņi vairāk zina un saprot. Viņi arī nosaka ģimenes kārtību.

Kā Jums, dzīvojot liberālajā Zviedrijā, izdodas apvieno šādu autoritāru ģimenes modeli ar sabiedrībā valdošo brīvāku audzināšanas garu?

Pārāk krasi atšķirties ar savām audzināšanas metodēm es nevaru, citādi tas traucēs maniem bērniem iekļauties sabiedrībā, kurā viņiem ir jādzīvo. Karojošu autoritārismu es nemaz nepieņemu. Bērni tomēr ir jāaudzina tā, lai viņi varētu pieņemt un dzīvot esošajā sabiedrībā un rēķināties ar tās vērtībām un sociālajām normām.

Tas nozīmē, ka Jums tomēr ir jātur sevi rokās?

Tā jau nav, kas gribētu atgriezties pie kara laika disciplīnas un miesas sodiem! Nekad tā neesmu domājis un nekad neesmu pacēlis roku vai pēris bērnus.

Bet ir jāsaprot, ka bērni, kas savulaik auguši sabiedrībā, kurā ierasta audzināšanas metode bija pēršana, to pieņēma kā normu. Faktiski tas mazāk viņus ir emocionāli traumējis nekā tas traumē bērnus tagad, ja šādi miesas sodi tiek izmantoti.

Šobrīd gan Retumos ir pavisam otra galējība – vecāki nezina, ko vispār var atļauties ar saviem bērniem. Viņi baidās kritizēt, jo tad taču būs "bērnības trauma". Viņiem pat ir bail pateikt savai meitai - pusaudzei, lai neēd tik daudz šokolādes, jo tā viņa paliek resna. Ja nu tāda piezīmes radīs meitenei psiholoģisko traumu un viņa kļūs anorektiska? Vecāki baidās brīvi runāt, meklē vārdus, lai tikai neizdarītu kaut ko nepareizi - pārāk nenokritizē, pārāk nenaslavē, neliek justies nevērtīgām vai konkurētspējīgām.... Piemēram, ja bērns ir kaut ko uzzīmējis, tad korekti vecāki iesaucās "O, zīmējums! Cik interesanti! Vai tu juties laimīgs, to zīmējot?" Bet tas taču ir galīgi nepareizi. Tā ir greiza, samākslota un melīga komunikācija ar bērnu.

Patiesībā mums ir jābūt prasīgiem pret bērniem. Viņi to var izturēt! Viņi nav tik trausli kā porcelāna lelles! Bērniem jau no mazotnes ir jāiemācās tikt galā ar mazākām un lielākām nepatīkšanām.

Kāpēc vispār ir radušās šādas vecāku bailes būt prasīgiem vecākiem, kas spēj noteikt noteikumus pašu bērniem?

Man liekas, ka te mums jāsaprot "paldies" speciālistiem.

... tādiem, kā Jūs?

Es vecākiem saku, ka nevajag lasīt pārāk daudz padomu rakstu. Bet, nu kā zināms, vislabākie eksperti bērnu audzināšanas jautājumos ir tie vecāki, kuriem pašiem savu bērnu nav.

Piemēram, it kā neapstrīdamo Džona Boulbija izstrādāto piesaistes teoriju speciālisti mūsdienās interpretē ļoti dažādi un pārāk brīvi. Rezultātā vecāki ir nobijušies, ka pārāk agri atdodot bērnu bērnudārzā, viņš pavadīs pārāk maz laika ar māti un pārāk daudz ar svešām audzinātājām. Bet man savā darbības praksē vēl nav gadījies satikt kādu bērnu, kas būtu vairāk pieķēries bērnudārza audzinātājai nekā mammai.

Vecāki ar baudu lasa bērniem priekšā Astrīdas Lindgrēnas grāmatas, kur idilliskās ainās aprakstīta lauku un pilsētas bērnu dzīve. Tagad no tā visa nav palicis pāri nekas.

Jā, arī zviedru vecākiem joprojām ļoti patīk Lindgrēnas stāsti, bet padomājiet dziļāk, kā aug bērni šajās grāmatās? No rīta līdz vakaram viņi vieni paši klaiņo bez pieskatīšanas, bet ķiverēm galvā un drošības sargiem uz elkoņiem. Rāpjas pa jumtiem un iesaistās piedzīvojumos ar svešiniekiem.

Mūsdienās tas ir kaut kas pilnīgi neiedomājams. Vecāki un iestādes neko tādu nekad vairs nepieļaus.

Kas slikts tajā, ka šobrīd ir paaugstinātas prasības pret bērnu drošību?

Drošība ir labi, bet šeit ir cita problēma – pāraprūpe. Ja mēs vēlamies izaudzināt kompetentu pieaugušo, kas spēj tikt galā ar dzīves izaicinājumiem, tad tas ir jāsāk darīt no bērnības. Pirmie soļi ir, piemēram, ļaut bērnam nākt mājās no skolas vienam, kad viņš izsaka šādu vēlmi. Faktiski jau sešu gadu vecumā bērns ir spējīgs tikt galā ar šo uzdevumu. Bet vecāki un pedagogi to nepieļauj, vienlaikus mēģinot uzlikt bērniem pavisam cita veida atbildību – liekot viņam iesaistīties vienlīdzīga līmeņa diskusijās ar pieaugušajiem.

Kādas tam visam ir sekas?

Mēs nesagatavojam bērnus pieaugušo dzīvei. Viņiem rodas sajūta, ka vienmēr būs kāds, kas atrisinās problēmas, palīdzēs tikt galā ar grūtībām.

Savā psihiatra praksē satieku jaunus cilvēkus, kuri netiek pāri, piemēram, situācijai, ka no viņiem ir aizgājusi draudzene, kas, savukārt, netika pāri sava suņa nāvei. Tās ir normālas cilvēciskas emocijas, ar kurām šie jaunieši nezina, kā tikt galā.

Vecāki savu bērnu emocionālajām problēmām meklē medicīniskus izskaidrojumus. Diagnozes – uzmanības deficīta sindroms, hiperaktivitāte... ļauj dot atlaides audzināšanas procesā, jo bērns taču ir ar diagnozi, tātad ir attaisnojums vecāku bezdarbībai. Viņi sūdzas, ka bērni ir nervozi, viegli aizkaitināmi un nekontrolējami, bet viņiem neienāk prātā ļoti vienkārši risinājumi, piemēram, aizsūtīt bērnu un arī pusaudzi laicīgāk gulēt, neļaut viņiem pusi nakts pavadīt ekrānierīcēs.

Darbs un karjeras sasniegumi ir kļuvuši par galveno mūsdienu paaudzes vērtību, atstājot attiecības ar vecākiem un cieņu pret viņiem otrajā vai trešajā vietā.

Intervijā vācu izdevuma žurnālistam psihiatrs pauž uzskatu, ka liberalizācija šobrīd ir ielauzusies ģimeņu ikdienā un neprognozējami mainījusi audzināšanas principus uz sliktāko pusi. Bērni tiek atdoti audzināšanai bērnudārzos, bet mammas un tēvi strādā vienādi daudz, lai saglabātu dzimumu vienlīdzības principu karjeras jomā. Darbs un karjeras sasniegumi ir kļuvuši par galveno mūsdienu paaudzes vērtību, atstājot attiecības ar vecākiem un cieņu pret viņiem otrajā vai trešajā vietā. Tiesa, esošā situācija Rietumu pasaulē neļauj sievietei izvēlēties, piemēram, nestrādāt, jo sabiedriskā doma viņu uzskatīs par nemodernu un vecmodīgu, savu dzimumu diskriminējošu paraugu.

Šī paša iemesla dēļ autoritāti un cieņu skolēnu acīs zaudē arī skolotāji. Zviedru skolas nav izņēmums. Kāpēc gan klausīt skolotāju, ja var atļauties neklausīt pat savus vecākus? Pārvērtējot savas spējas un prasmes, nevarot objektīvi uztvert apkārtējo pasauli, arvien vairāk jauniešu izaug vienkārši par nemākulīgiem bezkaunām, kas tikai pieprasa.

Eberharda padoms vecākiem ir nefokusēt savas dzīves tikai uz bērniem. "Fokusēties tikai uz bērna vajadzībām nav tā pareizākā pieeja. Ja tā būtu, mūsu bērni mūs mīlētu vairāk, bet šobrīd vecie cilvēki Rietumos arvien biežāk dzīvo pansionātos un veco ļaužu namos. Bet ir valstis, kurās ir māte, tēvs un gados vecāki radinieki joprojām tiek cienīti un visas paaudzes dzīvo kopā".

Tulkojums no vietnes ["Die Zeit"](#)